

Start visie op een ondernemende toekomst

(en de toekomstagenda van de Krimpenerwaard)

**Acht inhoudelijke thema's van de Provincie
(Nieuwe gebiedsgerichte aanpak)**

Waterveiligheid	Verkeer en Milieu
Bodemdaling	Verkeer en Milieu
Economie	Ruimte en Leefomgeving
Werk	Ruimte en Leefomgeving
Landbouw	Duurzame ontwikkeling
Natuur	Duurzame ontwikkeling
Mobiliteit	Verkeer en Milieu
Wonen en voorzieningen	Ruimte en Leefomgeving
Energietransitie	Duurzame ontwikkeling

Inleiding

Het overgrote deel van het geld binnen de waard wordt verdiend in de maakindustrie, de bouw en de transport- en logistieksector, maar worden in hun groei beperkt door de huidige mogelijkheden van de infrastructuur (capaciteit).

Beschikbaarheid van goed opgeleid personeel

Waarde voor de economie en vitaliteit is een optimaal vestigingsklimaat, waarbij een evenwicht gewenst is tussen vraag en aanbod van werklocaties. Ontwikkelen van “Fieldlabs” waarbij innovatief MKB en onderwijs betrokken is.

Duurzaam ondernemen

De transitie van de economie van fossiel naar circulair staat centraal. Insteek is op kleinere lokaal georiënteerde bedrijvigheid. Dit om de impact op het landschap te beperken (infrastructuur) en een toekomst van het landschap waarbij ruimte is voor nieuwe ontwikkelingen, maar kernkwaliteiten behouden kunnen blijven.

Het opstellen van een Economische Transitie-monitor wordt als een kans gezien in gezamenlijkheid met bedrijfsleven, onderwijs en overheden, om zo het unieke DNA van de Krimpenerwaard binnen Zuid-Holland uit te nutten.

Wanneer verbreding of uitbreiding van de Algea-corridor niet haalbaar blijkt, zal een aantal ontwikkelperspectieven uit de strategische visie van Mevr. Bakker niet passend zijn te maken.

Uitbouwen van de “Kracht van de Krimpenerwaard

Aangezien het gebied niet zelfvoorzienend is zal er ten alle tijden buiten het gebied naar regionale aanknopingspunten gezocht moeten worden. Deze aanknopingspunten moeten vooral de werkgelegenheid in “de waard” dienen.

De oriëntatie van de ondernemers houdt niet op bij de grenzen van de Krimpenerwaard. Hun oriëntatie ligt vaak ver buiten dit gebied en zij zijn wereldspelers tot ver buiten onze landsgrenzen.

Mainport Rotterdam geeft dan ook een belangrijk venster voor de vaak zeer gespecialiseerde bouw, handel, maakindustrie en transport- en logistiek bedrijven waarbij juist klein en fijn (kwaliteit) belangrijker is dan kwantiteit. De specifieke toegevoegde waarde aan een product lijkt de sleutel tot succes van het MKB binnen de Krimpenerwaard. Mega bulkvervoerders of grote bouwbedrijven zijn juist buiten de waard gevestigd. De natuurlijke ligging van de regio geeft juist onnoemelijk veel kansen voor bedrijven die toegevoegde waarde aan geïmporteerde en te exporteren producten leveren. Zoals: verzorgen, maken, behandelen, vervoeren, opslaan, bewerken, enz.

Waterveiligheid

Verkeer en Milieu

Waterveiligheid is voor dit gebied zowel voor ondernemers maar ook voor bewoners een prioriteit. In de deltabeslissing Waterveiligheid staan nieuwe normen voor de waterveiligheid centraal. Deze nieuwe normen zijn tot stand gekomen met de risicobenadering: de normen hangen niet alleen samen met de kans op een overstroming, maar ook met de gevolgen van een overstroming. Belangrijk onderdeel van de deltabeslissing Ruimtelijke adaptatie is dat alle overheden samen de ambitie vastleggen dat Nederland in 2050 zo goed mogelijk klimaatbestendig en water robuust is ingericht.

In Krimpen aan den IJssel staat het Tennet hoogspanning-schakelstation. Tennet is de eerste grensoverschrijdende elektriciteitstransporteur van Europa. Met 20.000 kilometer aan hoogspanningsverbindingen en 35 miljoen eindgebruikers in Nederland en Duitsland behoren we tot de top-5 elektriciteitstransporteurs van Europa. Hun focus is gericht op de ontwikkeling van een Noordwest-Europese energiemarkt en op de integratie van duurzame energie. "Taking power further" is de slogan.

Bij een calamiteit als een dijkdoorbraak zouden de gevolgen voor de Nederlandse economie en daarbuiten catastrofaal zijn. Het Rijk zorgt ervoor dat functies die van groot nationaal belang zijn of die heel kwetsbaar zijn uiterlijk in 2050 beter bestand zijn tegen overstromingen. Dit zijn bijvoorbeeld functies in de energievoorziening, telecom en ICT, afvalwaterketen, drinkwatervoorziening, gezondheidszorg, gemalen en spuumiddelen, wegtransport, chemische bedrijven en laboratoria die ziekteverwekkende stoffen gebruiken.

Stuurgroep Nationaal Landschap Groene Hart (2013).

In de veengebieden van het Groene Hart is bodemdaling voor veel betrokkenen een urgent probleem. Betrokkenen beseffen dat daardoor de kosten voor bodembeheer op termijn fors kunnen stijgen. Maar niet alleen de stijgende kosten, ook andere ontwikkelingen vragen om actie en het maken van keuzes. Er is een reële kans dat wanneer er niets wordt ondernomen er kenmerken en kwaliteiten voor wonen en werken verdwijnen die juist het Groene Hart aantrekkelijk en uniek maken voor de bestaande maakindustrie en specifieke transport sector.

Het Groene Hart is de afgelopen twintig jaar een van de minst veranderde gebieden van Nederland – blijkt uit de bodemgebruik statistiek. Omdat landbouw de belangrijkste gebruiker is van het Groene Hart, is het belangrijk te zoeken naar oplossingen waarin de landbouw een volwaardige rol heeft. Op veel plaatsen zal dat kunnen betekenen dat de landbouw innovatief blijft, terwijl de bodemdaling met technische maatregelen wordt beperkt zodat de uitstoot van CO₂ wordt teruggebracht. Op andere plaatsen kan de bodemdaling wellicht worden beperkt door functies te combineren zoals extensieve landbouw in combinatie met waterberging of recreatie of nieuwe te vormen industriegebieden. Bij dergelijke functiecombinaties kan het waterpeil in delen van het jaar vaak hoger zijn. In samenhang met dit denken over het landelijk gebied kan een keuze worden gemaakt over behoud van het unieke verkavelingspatroon als icoon van het Nederlandse landschap. Hiervoor denkt men aan een Unesco-status. Dit is in de ogen van ondernemend Krimpenerwaard een ongewenste ontwikkeling.

Concreet kan het Rijk de regionale partijen helpen met het vinden van kansrijke oplossingen voor de reductie van CO₂-uitstoot door veenoxidatie met 30 tot 50 procent, het behouden van het slagenlandschap in het Groene Hart als internationaal belangrijk cultureel erfgoed, en (tegelijk) het versterken van het economisch vestigingsklimaat. Kortom, een uitdaging.

**Economie
Werk
Mobiliteit**

**Ruimte en Leefomgeving
Ruimte en Leefomgeving
Verkeer en Milieu**

Wonen en voorzieningen   **Ruimte en Leefomgeving**

Wij als ondernemers steunen de Strategische Visie Krimpenerwaard zoals deze is ontwikkeld in het participatieve traject. Voorwaarde van onze steun is dat de visie als één geheel gezien wordt en daarmee ondeelbaar is. De kracht van de visie ligt in het integrale ontwikkelperspectief.

Een schrijfgroep van drie leden heeft namens de participatiegroep Ondernemers gewerkt aan het advies vanuit thema's die hen na aan het hart liggen.

SPEERPUNTEN ONDERNEMERS

Centraal uitgangspunt voor de ondernemers is het faciliteren van de economische groei in de Krimpenerwaard. Daarvoor hanteren wij in het verlengde van het manifest van de federatie van Ondernemerskringen Krimpenerwaard een drietal speerpunten:

1. Regionale Samenwerking en benutten van kansen (zowel tussen bedrijven als tussen overheden)

De Krimpenerwaard heeft een excellente ligging in de Randstad in het algemeen en t.o.v. de mainport Rotterdam in het bijzonder. Deze positie biedt enorme kansen en zou veel beter benut moeten worden.

Voor de logistieke sector zou van deze centrale positie in combinatie met de verschillende infrastructuurcorridors (A20, A15, A12) moeten kunnen profiteren, wat veel extra banen, toegevoegde waarde en innovatie oplevert. Dit soort bedrijven zal deze activiteiten overigens voornamelijk op kleinere schaal doen omdat dit nu eenmaal inherent is aan het toevoegen van toegevoerde waarde en het fungeren als HUB. Dat vergt wel investeringen in de ontsluiting van het gebied.

Maar ook het maritieme cluster, de maakindustrie, de bouw, het toerisme, recreatie en de retail zouden nog veel meer dan nu kunnen profiteren van de centrale ligging van de Krimpenerwaard. Voor export naar of import vanuit het buitenland en overzee (via de haven). Of door consumenten of toeristen van buiten de Krimpenerwaard (uit de Randstad of nog verder) iets te bieden wat alleen in ons gebied te vinden is en niet of minder in het grootstedelijk gebied.

Kenmerkend voor de huidige werkwijze van alle bedrijven in onze waard is dat ze zich zowel op een regionale, landelijk als mondiale afzet kunnen richten, of een combinatie daarvan. Alle faciliteiten daarvoor zijn binnen handbereik. Hierdoor zijn de aanwezige bedrijven reeds actief op al deze gebieden. Op dit moment echter lijkt het maximaal haalbare bereikt te zijn. Het potentieel blijft helaas onbenut (zie verder punt ontsluiting en ontwikkeling).

Bestuurlijke continuïteit tussen gemeenten, provincie en waterschap is van groot belang voor ondernemers om te investeren. De fusie van de vijf afzonderlijke gemeenten tot de Krimpenerwaard is een eerste stap, waarbij het nodig is dat de gemeente overgaat van een beleid van voornamelijk beheren naar een helder ontwikkelingsperspectief. Een zigzag overheidsbeleid is fnuikend voor het vertrouwen van de ondernemers.

2. Duurzame Ontsluiting en Ontwikkeling (een betere ontsluiting en bereikbaarheid is een voorwaarde voor een duurzame economische ontwikkeling)

Goede infrastructuur (van, in en naar de Krimpenerwaard) is van levensbelang voor een vitale Krimpenerwaard. Dat geldt voor de inwoners, de bedrijven en instellingen. Een goede infrastructuur kan niet alleen de vitaliteit vergroten, maar moet er ook voor zorgen dat de tegenstellingen tussen stad en land kleiner worden. Een betere ontsluiting van onze 'waard' verhoogt de leefbaarheid, door afnemende 'ontgroening', toestromende recreanten / toeristen en consumenten voor onze retail-, horeca- en toeristische sector. Oftewel: een verstoord evenwicht in de bereikbaarheid (zoals nu het geval is) is een gevaar voor onze economie en een bedreiging voor onze leefbaarheid nu, maar vooral ook naar de toekomst.

Een verbeterde mobiliteit tussen stad en land geeft de jeugd weer de kans zich te vestigen in de waard ongeacht waar ze wil gaan werken. De jeugd is de toekomst en geeft vanuit zichzelf de waard vitaliteit.

Klanten van bedrijven, toeristen, consumenten en potentiële kandidaten voor vestiging haken nu vaak af vanwege de zeer beperkte bereikbaarheid van de waard. Zij zullen, indien dit wordt opgelost, veel beter weer de weg kunnen vinden naar onze bedrijven, maar ook naar mogelijke nieuwe vestigingsplaatsen binnen de waard met alle voordelen voor de vitaliteit van onze waard van dien. Hierdoor zal de verhouding arbeidspotentieel versus arbeidsplaatsen sterk verbeteren.

Wij steunen de gedachte van Riek Bakker voor een dubbelstrategie voor de infrastructuur. Aan de ene kant gaat het dan om nieuwe infrastructuur (prioriteit heeft voor ons het oplossen van het knelpunt Algerabrug). Parallel hieraan moeten we ervoor zorgdragen dat een tweede oeververbinding (bij voorkeur) via Ridderkerk zo snel als mogelijk kan worden gerealiseerd.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen is nodig voor de samenleving. Daar hoort ook respect bij voor de plaats van bedrijven en de mensen die er werken de wijze waarop dat gebeurt in de toekomst zal moeten gebeuren is met een minimaal beslag op bronnen. Dit is een wijze van werken die in de waard reeds bij veel bedrijven de standaard is. In de People, planeet, profijt driehoek onderscheidt de Krimpenerwaard zich ten opzichte van Nederland en de Rijnmond bijzonder positief.

Op lange termijn heeft vervoer over water een goed perspectief, vanwege druk op andere infrastructuur, milieubelasting en de ontwikkelingen in de Rotterdamse haven (voortgaande containerisering, oplevering tweede Maasvlakte en behoefte aan een snelle af- en aanvoer).

De detailhandel functioneert nu nog naar behoren, kent verhoudingsgewijs weinig leegstand en heeft in Schoonhoven en Bergambacht veel onderscheidend vermogen. Door blijvende druk op consumentenbestedingen en het toenemende aandeel van internetverkoop is deze positie niet onbedreigd. De sector staat nog voor grote uitdagingen. Ondernemerschap, service en klantgerichtheid kunnen compensatie bieden, maar waar dat niet mogelijk is, is sanering, indikking en eventueel een combinatie met (publieke) andere functies onvermijdelijk. Echter veel vastgoed voldoet niet meer aan de eisen van de huidige consument. Dit in combinatie met aantrekkelijke centra met goede parkeervoorzieningen zijn een noodzaak en tegelijkertijd een enorme kans om de stedelijke consument op een onderscheidende wijze te bedienen.

Het bedrijfsleven in de Krimpenerwaard is per saldo minder innovatief dan elders. Voor een deel heeft dit te maken met bestaande structuren, zoals de oververtegenwoordiging van sectoren waarin 'handen' een belangrijke rol spelen. Er zijn geen hogescholen waarvan bekend is dat ze in de regio een innovatieve spin-off hebben. Toch zou innovatie hoger op de agenda moeten komen. Een kans doet zich met name voor op het gebied van ontwikkelen van 3d Printing en Robotisering, wellicht dat dit als speerpunt kan dienen voor een integrale ontwikkeling door scholen, bedrijfsleven en anderen.

3. Geen Krimpregio, leefbaarheid heeft prioriteit (vitaliteit van het gebied mag niet ondersneeuwen)

Wij hebben een excellente intrinsieke waarde als het gaat om de bedrijven in ons gebied. Naast hooggespecialiseerde bedrijven zijn er ook ondernemingen die de basis vertegenwoordigen. Maar voor al die bedrijven geldt dat we het succes vaak danken aan de goede werkmoraal en het innovatieve vermogen. Bedrijven zijn vaak actief aan de bovenkant van hun sector, maken fantastische producten of zijn actief in 'niche'-markten waar kwaliteit erg belangrijk is. Wij prijzen ons met de moraal van de bewoners, die wij omschrijven als hardwerkende aanpakkers met een 'hands-on mentaliteit'. Vooral het doorzettingsvermogen van ondernemers en werknemers en een niet aflatende wil om gewoon hard te werken, geeft een sterke basis aan onze bedrijven en economie. De invloed van de crisis lijkt binnen de waard minder dominant te zijn geweest.

Leefbaarheid in de waard is in hoge mate afhankelijk van de aanwezigheid van faciliteiten, bedrijven en arbeidspotentieel. Dit is op haar beurt weer afhankelijk van de aanwezige bevolking in een waard die voldoende leefbaar is. Het evenwicht is dus zeer fragiel en kan snel verstoord worden als we niet de lange termijn helder schetsen, waardoor investeringen in dit gebied omlaag gaan en het evenwicht verstoren.

Wij verwachten van de overheden dat zij een duidelijke langetermijnstrategie ontwikkelen, op basis waarvan ondernemers kunnen en willen investeren. Veel bedrijven in de waard zijn groot geworden doordat het familiebedrijven zijn. Zoals bekend mag worden verondersteld zijn veel familiebedrijven financieel gezond. Maar als de vitaliteit van het gebied onder druk komt te staan (krimp) zal het bedrijfsleven ook zijn consequenties moeten trekken en uiteindelijk gaan uitzien naar een andere fysieke basis.

Krimp en anticiperregio heeft voor de samenleving nog andere consequenties. Veel ondernemers doen actief mee in het verenigingsleven, door zitting te nemen in besturen of door andere vormen van ondersteuning. De gezamenlijke ondernemers kiezen dan ook nadrukkelijk voor vitaliteit van het gebied en dat betekent een keuze tegen de krimp.

De belangrijkste sleutel tot innovatie zit in het onderwijs en kennisinstellingen. In Rotterdam zitten toonaangevende kennisinstellingen, die hun kennis graag delen. Organiseer ontmoetingen tussen onderwijs en bedrijfsleven, kom bij elkaar over de vloer, breng vraagstuk en oplossing bij elkaar. Maak gebruik van stages en gastdocentschap, geef opdrachten aan de onderwijs- en kennisinstellingen. Robotisering, 3D-printing zijn hot-items waar nog geworsteld wordt met het toepassen. Hierin kunnen kennislabs en incubators een belangrijke rol spelen. De regio wil ook graag samenwerken op het gebied van onderwijs. De retail sector is daar een voorbeeld van. Vernieuwing geeft ook meer werk voor hoger opgeleiden, waardoor een gunstiger woonwerk balans zal ontstaan. Initiatieven zoals leerwerkbedrijven, contacten tussen overheid, scholen en bedrijfsleven zijn hierbij van groot belang.

Tot slot,

Belangrijkste economische motor van het gebied is:

- **de maakindustrie (onderscheidend de maritieme sector)**
- **de bouw**
- **de transport- en logistieksector**

Ondernemers Vertegenwoordiging:
Okk & Krimpenerwaard Onderneemt

Bronnen:

Kracht van de Krimpenerwaard
Rapport PBL Groene Hart in Beeld
Strategische Visie Krimpenerwaard